

EĞLENCE VE SAĞLIK GÖRÜNÜMLERİ ARASINDA: TAŞRADA BİR YÜZME HAVUZU BETWEEN THE LEISURESCAPE AND THE HEALTHSCAPE: A SWIMMING POOL IN THE PROVINCE

Ezgi YAVUZ

Gebze Teknik Üniversitesi

Mimarlık Fakültesi

Mimarlık Bölümü

eyavuz@gtu.edu.tr

ORCID: 0000-0001-9055-4354

Ecem UĞURLU

Gebze Teknik Üniversitesi

Mimarlık ABD

ecem.ugurlu2016@gtu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-2580-2240

ÖZ

Geliş Tarihi:

28.05.2023

Kabul Tarihi:

17.08.2023

Yayın Tarihi:

06.10.2023

Anahtar Kelimeler

Aydın Yüzme
Havuzları

Eğlence mekânları
Erken Cumhuriyet
dönemi mimarlığı
Modern mimarlık
Sağlık

Keywords

Aydın Swimming
Pools

Leisure spaces

Early Republican
architecture

Modern architecture

Health

Modern bir kentin inşasında önemli unsurlardan biri kentin uygarlık seviyesini gösteren ve modern sosyal yaşamın odak noktası olan su ile ilişkili mekânlardır. Çalışmada, Aydın Yüzme Havuzlarının dönemin kent kimliğindeki yeri temel soru olarak ele alınırken, modern bir kimlik inşası için önemsenen bu mekânların, modern mimarlıkla olan ilişkisinin yanı sıra, hem kentteki konumu hem de kentteki anlamı irdelenmiştir. Bu doğrultuda, araştırmada konu edilen havuzun açık bir yüzme havuzu olması nedeniyle söz konusu tipe odaklanılarak, açık yüzme havuzlarının çok katmanlı olma durumunun üzerinden bir sorgulama oluşturulmuştur. Erken yirminci yüzyılda demokratikleşen bir mekân halini almasıyla birlikte açık yüzme havuzlarının farklı tipolojileri ile karşılaşılmıştır. Daha serbest bir yüzme deneyimi sunan lido biçiminin yanı sıra spor mekânlarının bir parçası olarak sağlık ve beden terbiye edilmesi temalarının ağır bastığı havuzlar şeklinde farklı katmanları ve işlevleri barındıran tasarımlar da mevcuttur. Daha önce literatürde yer bulmamış ve bu yıl itibarıyla tamamen yıkılmış olan Aydın Yüzme Havuzlarının, Cumhuriyet Dönemi kültürünün ve su ile kurulan yeni ilişki biçiminin taşra kentindeki tezahürünün önemli bir bileşeni olduğu kanısına varılmıştır. Aydın Yüzme Havuzları, modern mimarisıyla, kent belleğinin önemli bir parçası olarak kent halkına modern bir deneyim sunmuştur. Anadolu'daki diğer kentlerin de modern toplumsal bir düzene erişmelerinin öncelenmesinin, incelenen havuz yapısında da belirgin bir biçimde okunabileceği görülmüştür.

ABSTRACT

One of the key components in the making of a modern city is the water element in public space, which expresses the civilization level of the city, and becomes the focal point of modern social life. The study considers the position of Aydın Swimming Pools in the urban identity as the main query. Meanwhile, both the location and meaning of this building in the city, which are given importance in constructing a modern identity, are examined alongside with its relation to modern architecture. Accordingly, since the pool investigated in the research is an outdoor swimming pool, an inquiry was constructed on the multi-layered nature of outdoor swimming pools by focusing on this type. Different typologies of outdoor swimming pools have been emerged, as it became a democratizing space in the early 20th century. In addition to the lido type, which offers a more unrestricted swimming experience, there has been other pool designs consisting different layers and functions, where health and regulated body themes are dominant. Aydın Swimming Pools had not been included in the architectural historiography before, and it has been entirely destroyed by this year. It is seen that the pool was an important component in the manifestation of the new water culture and the new relationship created with water in the provincial city, all of which were regarded as parts of the Republican culture. With its modern architecture Aydın Swimming Pools, as a significant part of the urban memory, offered a modern experience to the city's inhabitants. Finally, it is seen that the prioritization of other Anatolian cities to realize a comprehensive social reform can also be clearly read through this swimming pool.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1304409>

Atf/Cite as: Yavuz, E., & Uğurlu, E. (2023). Eğlence ve sağlık görünümüleri arasında: taşrada bir yüzme havuzu. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, İhtisaslaşma Özel Sayısı*, 92-107.

Giriş

Modern bir kentin inşasında önemli unsurlardan biri kentin uygarlık seviyesini gösteren ve modern sosyal yaşamın odak noktası olan su ile ilişkili mekanlardır. Suyun Anadolu'da kentteki hamamlar, deniz hamamları ve çeşmeler aracılığıyla ile kurulan ilişkisi Erken Cumhuriyet Dönemi'nin gençlik ve sağlık fikrini idealize etme çabaları bağlamında farklı bir boyut kazanmıştır.

Osmanlı Dönemi'nde deniz ile temas sahillerde kurulan deniz hamamları veya derya hamamları adı verilen yapılarla sağlanmıştır. Sosyal mahremiyet kurallarına uygun kadın-erkek ayrı olarak deniz üzerinde dört yanı kapalı mekanlar, yüzme etkinliğinden çok özünde yıkanma eylemini barındırmıştır (Beyoğlu, 2012: 54). Ortaya çıkışı 17. yy öncesine dayandığı ifade edilen deniz hamamlarının 19.yy'dan itibaren batılılaşmanın getirdiği toplumsal yaşamdaki değişimlerle sayılarının çoğaldığının da altı çizilir (Beyoğlu, 2012: 55).

Cumhuriyet ile birlikte su ile kurulan ilişki, modernliği kentsel bağlamda ifade etmenin bir aracı olmuş; mekanların kullanım biçimi - seküler niteliği - açısından yeni devleti ve ideallerini de temsil etmiştir. Kenti ve modern kent yurttaşlarını su ile buluşturma imkanını veren halka açık parklar, piknik alanları, gazinolar, yüzme havuzları ve plajlar bu düşüncenin mekânsal yansımaları olmuştur. Bu mekanların kentteki varlığının yanında planlandıkları noktalar da önemsenmiş ve kentlilerin gündelik yaşamına dahil olma biçimlerini etkilemiştir. Kentlinin nefes alacağı bu tip uğrak noktaları, dinlence ve eğlence mekanları, sosyalleşmenin yeni araçları haline gelirken, bu düşüncenin kent içinde doğal su ögesinin olmadığı taşra kentlerindeki yansımaları da benzer bir temsiliyetin tezahürü olarak düşünülebilir.

Çalışmada Aydın Yüzme Havuzlarının dönemin kent kimliğindeki yeri temel soru olarak ele alınırken, yaşam kalitesinin artırılması ve modern bir kimlik inşası için önemsenen bu mekânsal formların, hem kentteki konumu ve hem de kentteki anlamı irdelenmeye çalışılacaktır. Bu doğrultuda, araştırmada konu edilen havuzun açık bir yüzme havuzu olması nedeniyle söz konusu tipe odaklanan bir okuma kurgulanmıştır. Cumhuriyet dönemi kültürünün bir parçası olarak görülen yeni su kültürünün ve su ile kurulan yeni ilişki biçiminin bir taşra kentindeki tezahürünün, büyük kentlerin - özellikle ülkenin vitrini konumundaki başkent - ötesinde de önemsenmesi ve yeni gündelik pratiklere dahil edilmesi atlanılmaması gereken bir konu olmaktadır.

Bu noktada, dönemin süreli yayınlarının dışında, Aydın İl yıllıkları, Salt Arşivi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Tarih bölümü kartpostal arşivinden elde edilen görsel belgelerden yararlanarak eleştirel bir analizle konuya yaklaşmıştır. Çalışmada açık yüzme havuzları üzerine odaklanılırken, Pussard'ın lido kavramına yaklaşımı incelenmiş ve özellikle açık yüzme havuzları için kullandığı çok katmanlı olma durumu sorgulamanın merkezine konumlandırılmıştır. Pussard (2007: 183), sözünü ettiği bu çok katmanlılığı *disipline eden yapılar ve pratikler, düzenlenmemiş mekanlar, evsel/domestik eğlence ve demokratik söylemler* şeklindeki kavramlar üzerinden kurgulamaktadır.¹ Bu yıl itibarıyla tamamen yıkılmış olan Aydın Yüzme Havuzlarının da dönemin kent kimliğindeki yeri sorgulanırken, konumu ve kentteki anlamı üzerinde durulmuş ve söz konusu kavramlar aracılığıyla tartışılmıştır.

Cumhuriyet Döneminde Su ve Modernlik

1930'lu ve 40'lı yıllarda modernliğin kentsel mekandaki önemli yansımaları park ve spor alanlarının inşasında kendini göstermiştir. Gençlik ve sağlık ideallerinin yeni kurulan devleti ve değerlerini temsil etmesi de bu girişimlerde rol oynamıştır (Bozdoğan, 2008: 91). Bu anlamda, 19 Mayıs Stadyumu, Gençlik Parkı, Atatürk Orman Çiftliği, Çubuk barajı dönemin öne çıkan alanları olmuştur. Parklarda yeşil alanların ötesinde kentlinin su ihtiyacının da karşılanacağı yapay göllerin, havuzların inşa edilmesi; boş zamanların değerlendirileceği gezinti alanlarının, çocuk oyun alanlarının, kahvelerin ve gazinoların varlığı kentliler için önemli sosyal donatılar olarak tarif edilmektedir (Bozdoğan, 2008: 92). Uludağ'ın (1998: 102) deyişiyle, parklar Cumhuriyet ideolojisi çerçevesinde modern yurttaşı inşa etme görevini barındırırlar. Anadolu'daki kentlerde de belediye parkları benzer bir idealin uzantısına işaret eder. Bozdoğan, bu parkların özelliklerini, genellikle içinde fiskiyeli havuzların yer aldığı, düzenli bir biçimde çiçekli ve ağaçlıklı alanları, oturma birimlerini içeren ve daha resmi meydan veya hükümet binaları ile ilişki kuracak şekilde konumlandırılması şeklinde özetlemektedir (Bozdoğan, 2008: 94).

Spora atfedilen önem bağlamında, 1938'de çıkan Beden Terbiyesi Kanunu ile Türk Spor Kurumunun yerine Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Bu yeni düzenleme gereğince belediyeler gelirlerinin yüzde

¹ Yazıda özgün hali, disciplining structures and practices, unregulated spaces, domesticated leisure ve democratic discourses şeklinde geçmektedir.

dördünü ve özel muhasebe gelirlerinin yüzde ikisini beden terbiyesine ayıracak ve spor alanlarının oluşturacaktır. Bu alanlar temelde, açık ve kapalı spor alanlarını, kapalı ve açık havuzları, atış poligon sahası, çocuk oyun bahçelerini, tenis kortlarını ve veledromları kapsamaktadır (Doğu, 1944: 22).

1944'te Mimarlık dergisinde yayımlanan bir yazısında mimar Nizamettin Doğu (1944: 22) spor alanlarının ülkede yeni yeni vücut bulmaya başladığından söz etmektedir. Cumhuriyet dönemine kadar İstanbul'da Papazın Çayırı adıyla da bilinen Union Club spor sahası dışında herhangi bir spor tesisinin ülkede var olmadığını belirterek, Türk Spor Kurumunun, kuruluşuyla birlikte iller özelinde spor alanlarının mimari planlarını hazırlattığını ve modern tesisler inşa ettirdiğine değinir (Doğu, 1944: 22). Bu spor tesisleri, içerdikleri açık-kapalı havuzlar ile plaj ve su ile ilişkili gazino yapıları dışında bireylerin su ile temasını sağlamışlardır. Bu tip rekreasyon alanlarının bir parçası olarak veya tek başına inşa edilen su sporları alanları, modern yurttaşı oluşturma ve yeni toplumsal yaşamın inşasında dikkate değer bir yere sahiptir. Halkın, cinsiyet, yaş, statü gözetmeksizin dahil olabildiği bu mekanlar, sosyal etkileşime de açık olmakla birlikte temelde cumhuriyet ideolojisinin temsil edildiği eylemlerin sahnesidirler.

Erken 20.yy'da sağlık için güneşlenmenin yararları sıkça vurgulanan bir durum olmuştur (Campbell, 2005:464). Bu tip açık havuzlar da insanların dış mekanda daha fazla vakit geçirmesine teşvik eden, güneş ve su ile iç içe bir egzersiz imkanı sunan alanlardır. Erken Cumhuriyet döneminde de açık havadaki spor ve rekreasyon alanları kente çağdaş bir kimlik kazandıracak unsur olarak görülmüştür (Alpagut, 2017: 922).

Başkent Ankara'da Atatürk Orman Çiftliğinde yer alan Akdeniz, Marmara ve Karadeniz havuzu bu ihtiyacı karşılayan önemli mekanlardandır (bkz. Resim 1). Kadın ve erkeklerin birlikte kullandıkları kolektif bir mekan olan açık havuzlar, su sporları ve yarışmalara da ev sahipliği yapmıştır. Alpagut, Ankara'da bozkırın ortasındaki bu alanların bir *vaha* olma durumunu ve halkı modern yaşam ile karşılaştırdıklarını belirterek bu mekanların önemini vurgulamaktadır (Alpagut, 2017: 924). Karadeniz havuzunda yüzme teşvik yarışmalarının beşincisinin yapıldığına ilişkin habere bakıldığında kadın ve erkek yoğun bir izleyici kitlesinin de yer aldığı görülür. Bunu, kentlilerin su sporlarına yönelik ilgisinin yüksek olduğu biçiminde okumak mümkündür (bkz. Resim 2) (Ulus, 1938: 7). Bayraktar da, Karadeniz havuzunun açılmasının kente olumlu yönde etkisi olduğundan ve Ankaralıların deniz özlemlerini burada giderdiklerinden bahsetmektedir (Bayraktar, 2016: 76).

Not. Salt Araştırma, belge no AHANKA100

Resim 1. AOÇ, Karadeniz Havuzu.

Not. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1938-07-25/7>

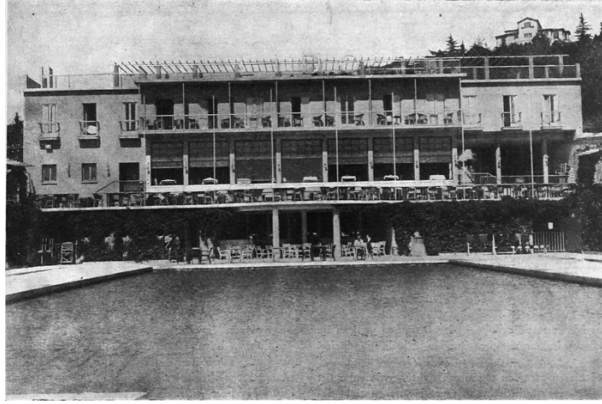
Resim 2. Ulus Gazetesi Haberi.

Temelde, 20.yy'da açık yüzme havuzlarının popülerliği genel anlamda *eğlence kültürünün demokratikleşmesi* ile bağdaştırılmaktadır (Pussard, 2007: 179). Örneğin İngiltere'de yüzmenin bir spor ve boş zaman etkinliği olarak kabulü 19.yy'la dayansa da bunun toplumun tüm kesimlerine yayılması ve açık yüzme havuzlarının - veya lidoların - ortaya çıkışı bir erken yirminci yüzyıl olgusu olarak görülür (Pussard, 2007: 178-179). Sağlık ve hijyen kavramlarını ön plana çıkaran yüzme, özellikle sanayideki işgücü için *sağlıklı bir vücut, sağlıklı bir zihin* düşüncesi ile şekillenir (Pussard, 2007: 179). Marino'ya (2010: 43) göre İngiltere özelinde, gençleri ve yetişkinleri odağına alan fiziksel sağlık ideali, gelmekte olan yeni savaşın hazırlığının da bir parçasıdır. Lidolar, parklarda veya sayfiye yerlerinde inşa edilmiş, daha az düzenlenmiş ve daha zevkli bir yüzme deneyimi sunan, *şehir ile kar arasında* daha *belirsiz* bir konuma işaret eden açık hava yüzme havuzları şeklinde tanımlanır (Worpole 2000:114). Lidoların, Avrupa'da iki savaş arası dönemde açık hava eğlence ve spor mekanlarının bir parçası olduğu, özellikle Almanya'da sağlıklı kent yaşamının yeni biçimi olarak başarıya ulaştığı ifade edilmiştir (Worpole, 1997:24 aktaran Pussard, 2007: 181). Güneş ışığına maruz kalmanın pek çok hastalığın tedavisi için önerildiği bu dönemde, lidoların kullanıcıları güneşe maruz bırakarak hareket etmelerini ve egzersiz yapmalarını sağlayan mekanlar olduğuna işaret edilir (Marino, 2010: 39-40). Yine Avrupa'da Gray'in (2006: 32) ifadesine göre: "dönemin sosyal reformcuları için sağlık, güneş ışığı ve ıslah edilmiş beden hayali, mevcut toplumu yeni ve modern bir toplumsal düzene dönüştürme arayışıyla bağlantılıdır." Avrupa'daki yaklaşıma koşut olarak 1930'lu yıllarda ABD'de de yüzme havuzlarının hükümet tarafından yoğun bir şekilde teşvik edildiği bilinmektedir (Pattee, 2010: 42).

Türkiye'de ise başkentin ötesine bakıldığında kentlerdeki yüzme kültürüne ilişkin olarak, Cumhuriyet Döneminde İstanbul'da deniz hamamlarının yerini plajların aldığı bir değişim görülür. İstanbul'un farklı bölgelerinde Florya Plajı, Büyükaada Yörük Ali, Caddebostan, Moda, Fenerbahçe, Salacak, Tarabya plajları şeklinde pek çok plaj açılmıştır (Aysever, 2009: 81-84). Atatürk'ün de deniz köşkünü barındıran Florya plajı, yüzme, spor, dans şeklinde farklı aktiviteler içermektedir. Yeni rejimin toplumu dönüştürme niyetinin, söz konusu plaj mekanında ve plajın kullanıcıları aracılığıyla gerçekleşen gündelik etkinliklerde okunabileceği aktarılmaktadır (Hamiloğlu, 2022: 1264).

İstanbul'da plajlar üzerinden su ile kurulan yeni ilişkinin dışında, farklı bir temas ise bir plajın parçası olarak veya tek başına bir tesis şeklinde tasarlanan açık yüzme havuzları aracılığıyla olmuştur. İngiltere'deki lido pratiğinin bir benzeri şeklinde tasarlanan Ortaköy'deki Lido yüzme havuzu (1943) bunlardan birisidir (bkz. Resim 3). Halit Femir'in tasarımı olan yapı, havuz ve onunla ilişkili birimlerin yanı sıra açık ve kapalı gazino bölümü ve bir oteli de içerir. Tesisin tamamen kamusal olmayan ve üyelerin kullanımına açık bir kulüp tesisi şeklindeki işleyişi göz önüne alındığında, yüzme ve güneşlenme aktivitelerinin sayfiye yeri ve eğlence kültürü anlayışa daha yakın bir

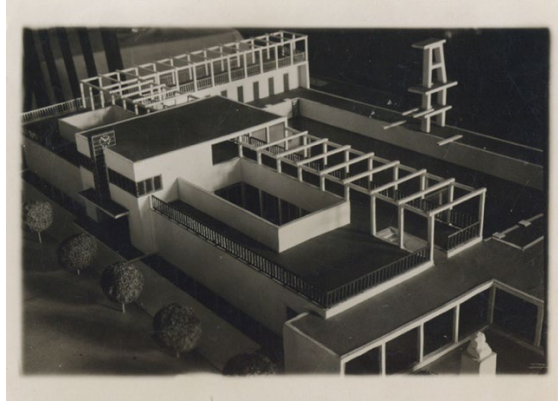
çizgide olduğu düşünülebilir (İnan, 2020: 63). Ancak yüzme havuzunun 33.33 metre olan boyu ile yarışmalara olanak sağlayacak standartlara uygun tasarlandığının ifade edilmesi Erken Cumhuriyet Dönemi ideallerinin bir parçası olan sağlıklı bireyler ve terbiye eden mekanlar niyetini örtük bir biçimde yansıtır (Femir, 1944: 244). Buna uygun olarak havuzun açılışına ilişkin bir haberde, havuzun amacı *gençlere yüzme öğretme gayesiyle açılmıştır* cümlesiyle özetlenir (Vakit, 1943:2). 1943-1970 yılları arasında tesisdeki havuzda, çok sayıda yüzme ve su topu yarışları yapıldığı da belirtilmektedir (İnan, 2020: 62).

Not. Femir, H. (1944: 245).

Resim 3. Ortaköy Lido yüzme havuzu, 1944.

Büyükdere’de yer alan Beyazpark plajında mimar Berç Zartar’ın tasarladığı Büyükdere sahili havuzu ise deniz üzerinde ahşap kazıklar ile tasarlanmıştır (bkz. Resim 4). Giriş alanından sonra kadın ve erkek olarak ayrılan kabin bölümlerinin ortasında çocuk veya acemiler için derinliği az olan havuzlar bulunur. Bunun dışında yarışmalara olanak tanıyacak bir yüzme havuzu ve havuza farklı yüksekliklerde atlama olanağı veren platformlar mevcuttur. Üst bölümde bir gazino ve dans bölümü yer almaktadır. Gazino dışarıdan da kullanıma imkan verecek şekilde tasarlanmıştır ve hem yarışanlara hem de denize doğru görünüm sunar. Tesisin, yüzme oyunları ve yarışmaların gece de düzenlenmesini sağlayacak bir sisteme sahip olduğunun da altı çizilmiştir (Zartar, 1936: 83).

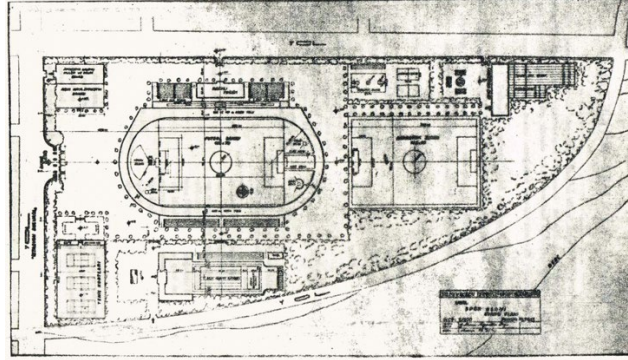
Not. Salt Araştırma, belge no TFAMH0028

Resim 4. Büyükdere sahili havuzu.

Taşra kentlerinde ise çeşitli spor alanlarının yer aldığı kapsamlı spor tesisleri içinde açık yüzme havuzlarının projelendirildiği görülmektedir. Örneğin, 1938 yılında Afyonkarahisar spor meydanı projesi Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğünde görevli mimar Nizamettin Doğu tarafından tasarlanmıştır. İçinde atletizm, futbol sahası, tenis kortları, çocuk bahçesi, kapalı jimnastik salonu, kapalı havuz, açık havuz, basketbol, voleybol, spor kulüpleri lokali şeklinde alanları barındıran büyük bir komplekstir. Komplekste yer alan açık yüzme havuzu projesine bakıldığında ilgi çekici kısımlardan ilki, giriş bölümünün tasarımının erken dönem modern mimarlık çizgisini izlemesi, ancak kütlelerin bitimindeki teras çatının sadece görünümde kalması ve gerçekte iç kısmında kırma çatının var olmasıdır. Bu, başkentte de 1930’lu yıllarda *küçük* vurgusunun yaygın olarak hissedildiği kamu yapılarında uygulanan bir yöntem olmuştur. Diğer dikkat çekici unsur ise kum banyosu olarak isimlendirilen kum

havuzunun varlığıdır. Vücudu disipline etmeye yönelik yapılar kapsamında değerlendirilebilecek bir tesis iken kum havuzunun varlığı yapıyı kent içi sayfiye kültürü ve düzenlenmemiş mekanlar sınıfına dahil edebilecek daha geçişken bir konuma sokar.

Benzer biçimde 1944 yılında tasarlanan Urfa'daki açık yüzme havuzu da diğer spor alanlarıyla ilişkili biçimde tek bir tesis içinde tasarlanmıştır (bkz. Resim 5) (Doğu, 1944: 22). Bunu izleyen yıl içinde düzenlenen Malatya Spor alanı ve Mersin Spor alanı proje yarışmaları incelendiğinde açık yüzme havuzunun varlığı bu kentler için hazırlanan tasarımlarda da göze çarpmaktadır (Mimarlık, 1945: 47-49).² Yazının ana konusu olan 1946 yılında açılan Aydın Yüzme Havuzları da taşra kentlerindeki sağlık ve gençlik idealleri ile demokratik niyetler bağlamında dikkat çeken bir mekan olmaktadır.

Not. Doğu, N.(1944: 22)

Resim 5. Urfa spor alanı genel planı, 1944.

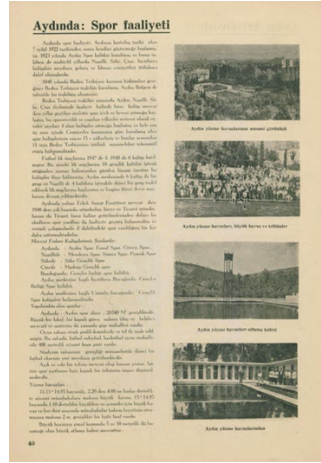
Aydın Yüzme Havuzları

Özellikle, 1937 yılında açılan umumi parkın işlevi uyarınca su etrafında bir gezinti alanı olmaktan öte kentte modern bir deneyim sunan, atlama kuleli, yarışma koşullarına uygun tasarlanan ve modern görünümü ile dikkat çeken Aydın Yüzme Havuzları, Bozdoğan'ın (2008: 91) söylemi ile *bedenin ve milletin yeniden canlandırılacağı* halka açık önemli bir spor alanıdır. Halkın birbirleriyle iletişimini güçlendiren, sosyalleşme aracı olan ve kimi zaman simgeleşen suyla ilişkili bu mekanların, kentsel kimliğin biçimlenmesinde önemli rolleri olduğu ifade edilir (Türkyılmaz, 2015: 110).

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde mevcut ideolojiyi Ankara dışındaki diğer yerleşimlere taşıma amacı, Osmanlı Dönemi'nde taşra niteliğinde olan kentlerin Cumhuriyet ile birlikte kimliklerini daha rasyonel ve bütüncül bir şekilde yeniden kurmasını sağlamıştır (Kayın, 2009). Ankara'nın bir model olması taşra kentlerinde de benzer inşa etkinliklerinin ve benzer bir izleğin tanıklığına sebep olmuştur. İstasyon caddesi, onunla ilişkili hükümet yapıları, bankalar, sağlık yapıları, farklı düzeydeki okul binaları gibi temel kamu yapılarının yanı sıra spor ve eğlence alanları da bu izleğin birer parçası olmuştur.

Cumhuriyetle birlikte 1923 yılında Aydın Spor Kulübü kurulmuştur ve 1940 yılında Beden Terbiyesi kanunu gereğince Beden Terbiyesi Teşkilatı kurulmuş ve Aydın bölgesi de bu teşkilata dahil edilmiştir (L'illustration de orient, 1950: 40). Bunu izleyen yıllarda kentte spora karşı isteğin giderek arttığı ifade edilir. Havuzun yapımı spora olan hevesin ve kulüplerin sayılarının artmaya başladığı bir döneme rastlamaktadır (L'illustration de orient, 1950: 40) (bkz. Resim 6).

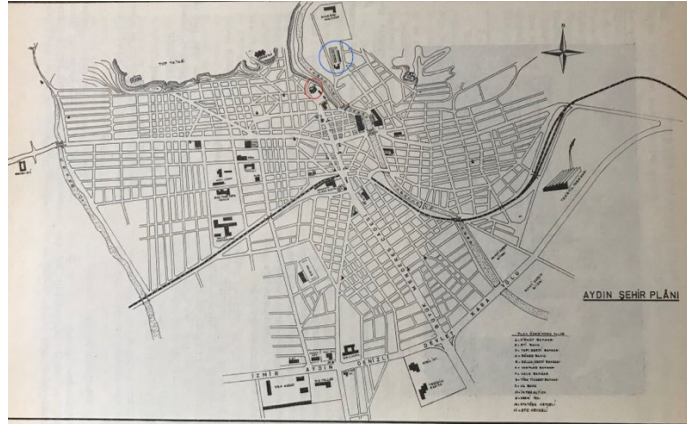
² Malatya'da söz konusu yarışmanın dışında 1952 yılına ait bir kartpostaldan kentteki Sümerbank açık yüzme havuzu görülmektedir (Salt Araştırma. Ülgen ailesi arşivi, belge no TASUH6867). Sümerbank fabrikası arazisinde yapılan yüzme havuzunun yazın halka açılarak kamusal bir nitelik kazandığı ve kente hizmet ettiği belirtilir (Eldes, 2019:60).

Not. L'illustration de orient (1950: 40)'den alınmıştır.

Resim 6. L'illustration de Orient'de Havuza dair bir Yazı.

Afyonkarahisar'da Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü tarafından tasarlanan proje ile benzerliklerinin olması Aydın'daki projenin de bir tip proje şeklinde üretilmiş olma düşüncesini doğurmaktadır. Ancak Afyonkarahisar'daki yüzme havuzu daha geniş ölçekli bir spor meydanı projesi içinde tasarlandığından görece farklı bir bağlama oturur. Bayındırlık Müdürlüğünde çalışan yüksek mimar Ulvi Başman³ tarafından tasarlanan proje, Hükümet Konağının biraz ilerisinde Pınarbaşı mesire alanında yapılmıştır (bkz. Resim 7).⁴

Not. Yazar tarafından havuz maviyle, Hükümet Konağını ise kırmızı ile işaretlenmiştir (Anonim, 1967: 360).

Resim 7. Havuzun ve Hükümet Konağının konumları, Aydın.

Hükümet Konağına ve yine onunla ilişkili resmi meydana yakınlığı ise kontrollü ve denetimli bir mekan çağrışımını yapmaktadır (bkz. Resim 8). Ancak projenin, ağaçlıklı bir mesire alanında, kent belleğinde ve pratiğinde yeri olan bir alanda konumlandırılması kentlilerin mekana gidişini kolaylaştıran, kendiliğinden karşılaştıran ve dolayısıyla mekanı içselleştirmede yardımcı olan bir etken olduğu varsayılabilir. Ağaçlarla çevrili bir alan olması konumu itibarıyla ulaşılabilir olan bu alanı bir ölçüde etraftan soyutlamakta ve yüzme eylemini daha doğal bir ortam içinde deneyimleme olanağını sunmaktadır (bkz. Resim 9).

³ Y. Mimar Hüseyin Ulvi Başman (1984 GSA) İzmir'de bir süre serbest çalışmış ardından emekli olduğu 1970'li yıllara kadar Bayındırlık Müdürlüğünde çalışmıştır (Gündüz, 2006: 30).

⁴ Havuzun yapımı 750.000 liraya mal olmuştur (Anonim, 1967: 197).

Not. Atalay, Y.A. (2020, 16 Şubat)

Resim 8. Havuzun Çevresiyle Görünümü, Aydın, 1950.

Not. Anonim (1958: 76,77)

Resim 9. Havuzda bir yarışma, Aydın, 1958.

Kamusal bir mekan olan yüzme havuzu, içerideki seslerin ve eğlencenin dışarıdan duyulmasına ve belirli noktalardan görülmesine izin veren bir yapıdır. Daha büyük bir spor kompleksinin parçası olmaması farklı eşiklerin ve daha kontrollü yaklaşım noktalarının olmasını engellemiş ve alanı daha ulaşılabilir kılmıştır.

Spor yapılarında olduğu gibi hijyen ve sağlığın ön plana alındığı bu havuz yapısında da rasyonel ve bilimsel ilkelerin, işlevsel ve süslemeden uzak bir anlayışın hakim olduğu görülür (bkz. Resim 10). Simetrik planlanan yapı, anıtsal bir izlenim veren kolonatl bir girişe sahiptir. Bu giriş kullanıcılar için kontrollü bir geçiş sunar. Girişi ortaya alacak şekilde U tipinde bir planlamaya sahip havuzun yan kanatları girişten daha alçak sade beyaz kütlelerdir (bkz. Resim 11).

Not. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih bölümü (2015).

Resim 10. Havuzun Genel Görünümü, Aydın, 1946.

Not. Aydın. (2020, 9 Temmuz).

Resim 11. Havuzdan Görünüm, Aydın, 1950'ler.

Modern mimarlığın dağarcığında yer alan düz çatıların, beyaz duvarların ve uzun alçak kütlelerin açık yüzme havuzlarında tercih edilecek en uygun biçim olduğu (Binney 1988: 3 aktaran Pussard, 2007: 181); ve bunun yanı sıra özellikle lido özelliğindeki havuzlarda Art Deco stiline tercih edildiği belirtilmiştir (Worpole 2000: 124). Aydın Yüzme Havuzları da son derece yalın, uzun ve yatayda ilerleyen prizmatik bloklar şeklinde, işlevselliği ön plana çıkaran ve düşeyde en dikkat çeken ögenin çelik atlama kulesinin olduğu salt modernist bir yapıdır. Afyonkarahisar'daki örnekten farklı olarak tüm kütlelerde bütünüyle teras çatı uygulaması yapılmış ve daha modern bir tutum benimsenmiştir (bkz. Resim 12). Dikkat çekici olan ise bu yaklaşımın İkinci Ulusal Mimarlık akımının henüz egemen olduğu yıllarda tercih edilmiş olmasıdır. Giriş kütesindeki kolonatl geçiş, klasik bir biçime referans vermesiyle daha karmaşık bir modern stil sunan Art Deco'ya da bir atıfta bulunur.

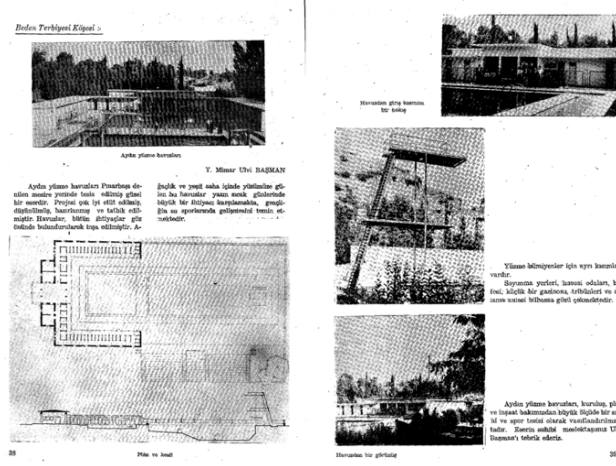
Not. Anonim (1958: 78).

Resim 12. Ortada yer alan havuz girişi, Aydın, 1958.

Biri yüzme bilmeyenler için 15x14.85 metre boyutunda 1.10 metre derinlikte, diğeri 33.33x14.85 metre boyutunda 2.20 metreden 4.80 metreye kadar inen derinlikler şeklinde düzenlenmiş yarışmalar için kullanılan iki havuz bulunmaktadır. İki havuzun ortasında hakem heyetinin konumlanması için 2 metre genişlikte bir bölüm yer almaktadır. Profesyonel yüzücüler için tasarlanan kısmın uç noktasında alanı sonlandıran ve giriş aksının bitiminde yer alan 5 metre ve 10 metrelerde atlama platformları bulunan kule, çelik strüktürü ile dikkat çekicidir. İzleyiciler için tasarlanan tribün de bu havuzun olduğu yönde planlanmıştır (Başman, 1949: 38-39).

Havuzu çevreleyen kanatlarda biri kapalı diğeri yarı açık olan koridorlar arasında kadın ve erkek olarak iki yönde ilerleyen bireysel soyunma kabinleri yer alır. Daha büyük odalar muhtemelen aile kabinleri veya ortak soyunma kabini olarak işlev görmektedirler. Kabinlerin olduğu kütleler duş ve tuvalet alanlarını da içermektedir. Alanda hijyen kurallarına uygun biçimde ıslak-kuru, temiz-kirli alanların programatik biçimde ayrılması koridorlar aracılığıyla sağlanmıştır. Kullanıcı için önceden belirlenmiş olan rota: kapalı koridor, soyunma kabini ve kabindeki diğer kapıdan geçiren bir bariyer ile yüzme alanından ayrılan yarı açık koridor/çıplak ayak geçidi şeklinde tasarlanmıştır. Havuzun tüm ihtiyaçlar gözetilerek tasarlandığı belirtilirken, gazino ve büfe gibi mekanların varlığı da vurgulanmaktadır (bkz. Resim 13) (Başman, 1949: 38-39). Söz konusu gazinonun havuzda

düzenlenen evlilik seremonilerinde de kullanıldığı bilinmektedir. Tribünlerin tek taraflı olarak tasarlanması kütlelerin simetrisini bozmaktadır (bkz. Resim 14). Tribünlerin tam karşısındaki bölümün işlevi net olarak anlaşılammakla birlikte benzer bir örnek olan Afyonkarahisar yüzme havuzunda kum havuzu olarak tasarlanan bu bölümün, Aydın'daki havuzda sert zemin olduğu görülmektedir.

Not. Başman, U. (1949: 38-39).

Resim 13. Mimarlık Dergisinde Aydın Havuz Projesinin Sunumu, 1949.

Not. Anonim (1958: 78).

Resim 14. Havuzdan Genel Görünüm, Aydın, 1958.

Yapı, 28 Temmuz 1950 tarihli Son Posta gazetesindeki haberde *Aydın Türkiye'nin en güzel yüzme havuzuna sahip* şeklindeki bir başlık ile sunulur (bkz. Resim 15) (Son Posta, 1950). Etrafı kavaklarla çevrili *Avrupalı bir pisin* olarak tanıtılan yapı Aydın halkının iftihar edeceği kentsel bir unsur olarak adlandırılır. Bu anlamda yapının, merkezi de içine alan bir karşılaştırmada en üst noktada olduğu ifade edilmiş ve bir taşra kentindeki böyle bir girişimin sonucu, o kentin merkez karşısındaki değişen konumuna da işaret edilerek sunulmuştur.

Havuzun, kente kazandıracığı yeni eğlence ve fiziksel kültürle birlikte oldukça modern ve sıhhi görünümünün kentin gurur kaynağı olduğunu *Avrupalı bir pisin* ifadesinde okumak mümkündür. Havuzlar, yazın sıcak günlerinde serinlik sağlayan biricik alanlar olarak tanımlanır. Ancak bunun ötesinde gençleri su sporlarına teşvik edici gücü de vurgulanmaktadır (Başman, 1949: 38-39). Buna uygun olarak, kentte yüzme etkinliklerinin havuzun

açılmasıyla başladığı ve Aydın Yüzme ve Sutopu takımının Türkiye çağında pek çok derece aldığı belirtilir (Anonim, 1967: 195).⁵

Not. Son Posta (1950, 28 Temmuz).

Resim 15. Son Posta Gazetesinde Yer Alan Yazı.

Aydın'daki turistik yerlerinin tanıtıldığı *Turistik Cephesi ile Aydın* kitabında *Bölgenin serinletici yerleri* başlığı altında Aydın Yüzme Havuzlarına değinilir (Anonim, 1958: 77). *Nizami şekilde* tasarlanmış bir yapı olarak söz edilen havuz, *her sene binlerce* kullanıcının ve özellikle de gençlerin yoğun ilgi gösterdikleri *bir köşe* olarak vurgulanır. Havuzla direkt ilişkili olmasa da yakınlarında yer alan tenis kortu ve basketbol sahasının varlığından da bahsedilir (Anonim, 1958: 77). Buna koşut biçimde Aydın İl yıllığında da havuzun çevresindeki parkın havuza *ayrı bir özellik* kattığından söz edilir. Park bir mesire yeri olarak kullanılırken, havuzların da ona eşlik eder biçimde hem yüzme antrenmanlarına ev sahipliği yaptığı hem de denize gidemeyen kent sakinlerinin su ile olan temasını sağladığı ifade edilir (Anonim, 1967: 197). Ortaokul yıllarında (1964-67 yılları arası) havuzdaki yüzme yarışlarına katılan Nurselin Redenz'in aktardığına göre Pınarbaşı, gerçekten de, parkı ve özellikle havuzu ile çocukların ve gençlerin çokça vakit geçirdiği bir yerdir (Nurselin Redenz ile yapılan 22 Mayıs 2023 tarihli yazışma).⁶

Pussard (2007: 183), modernist tutumdaki, rasyonel, kartezyen, çizgisel, simetrik mekanların bedenleri disipline edici özelliğinden bahseder. Ancak özellikle politik yananamlara sahip olan spor alanlarının daha kontrollü, denetimli ve sınırlandırılmış olması için kapalı tesislere yönelindiği de savunulur (Terret, 2004: 55, aktaran Pussard, 2007: 184). Bu doğrultuda bakıldığında, açık havuzların daha serbest bir sosyal düzen sunması kaçınılmazdır. Aydın Yüzme Havuzları aksiyel düzenlemesi, yapının tanıtımındaki *nizami* vurgusu, yarışma standartlarına uygun ölçüleri ve havuz etrafını çerçeveleyen simetrik kütleleriyle bedeni ve içinde yer alan pratiği düzenleyici bir tasarıma sahiptir ve disipline eden yapı ve pratik kategorisinde değerlendirilebilir.

Öte yandan açık olması, güneşten bolca yararlanma fırsatı sunması, kentliler için sıcak günlerde serinletici etkisinin vurgulanması ve dolayısıyla bir vaha biçiminde sunulması onu disipline eden yapı özelliğinden bir miktar sıyrılmasına neden olmakta ve düzenlenmemiş mekan olarak okunmasını da sağlamaktadır. Kısmen yüzücülerin dışarıdan görülebilir ve su sesinin duyulabilir olması, mekana bir sayfiye yeri özelliği katarken; bunun yanı sıra Aydın'daki turistik lokanta ve gazino mekanları arasında *Yüzme Havuzları Gazinosu (Yazlık)* şeklinde listede adının gösterilmesi, üstlendiği farklı bir işlevi de göstererek düzenlenmemiş mekan karakterini destekler (Anonim, 1967: 238).

⁵ 1967 yılında Aydın'da yapılan Türkiye Yüzme ve Sutopu Grup Şampiyonasında, Aydın Yüzme ve Sutopu kolu gençler kategorisinde birinci, büyükler kategorisinde ise ikinci olmuştur (Anonim, 1967: 195).

⁶ Nurselin Redenz, babasının da havuzda 10 metreden atlayan ilk kişi olduğunu belirtmiştir (Nurselin Redenz ile yapılan 22 Mayıs 2023 tarihli yazışma).

Valilik tarafından yayımlanmış ve dönemin Başbakanı Adnan Menderes'e ithaf edilmiş *Turistik Cephesi ile Aydın* kitabı, 1950'lerin politik yönelimi içinde turizmi ön plana çıkaran anlayışın bir eseridir. Her ne kadar yüzme havuzları Erken Cumhuriyet Dönemi'nin bir yapısı olarak sağlıklı nesiller ile ulusun yeniden canlanacağı ideallerinin bir eseri olsa da, değişen politik bağlam ile farklı bir temsiliyet kazanmıştır. Havuz, fiziksel kültürün canlanacağı bir yerden çok, turistik yazı veya tanıtım diline uygun biçimde bir köşe veya hazine olmasıyla boş zamanların geçirileceği bir eğlence alanı özelliğiyle ön plana çıkarılmaktadır.

Pussard'ın (2007: 186) evsel/domestik eğlence olarak tanımladığı kavram da mekanı kullanan bireylerde evde olma hissinin açığa çıkarılması ile ilintilidir. Bu noktada Aydın Yüzme Havuzlarında bireysel kabinlerin, tuvalet gibi ıslak hacimlerin ve büfenin varlığı mekandaki konfor, temizlik ve güvenlik duygularının oluşmasını sağlayarak bu hissi desteklemektedir. Yüzme kıyafetlerinin giyilmesi ve havluya sarılma da kişinin evdeki gündelik deneyimlerinin yeniden üretimi olarak yorumlanır (Worpole, 2000: 114-115).

Açık yüzme havuzlarının eşitlikçi ve kapsayıcı mekan arayışının ürünü olduğu savunulur (Pussard, 2007: 186). Buna koşut biçimde, kadın ve erkeğin kolektif bir şekilde kullandığı bu mekanlar, Cumhuriyetin üzerine özellikle eğildiği ana konulardan olan kadının toplumsal yaşama girmesini ve dolayısıyla demokratik bir yaşam idealini ifade etmektedir (Bozdoğan, 2008: 95).

Not. Yaman, R. (2020, 8 Kasım).

Resim 16. Havuzun Genel Görünümü, Aydın 1946.

Demokratik söylemler kavramı çerçevesinde düşünüldüğünde, yüzme havuzu, seküler özelliğiyle ve her yaştan kullanıcıya hitap etmesiyle toplumsal yapıyı dönüştürme potansiyeli taşıyan bir mekan olarak nitelendirilebilir (bkz. Resim 16). Sunduğu yeni toplumsal pratik, kullanıcıları örgütler ve tüm bireylerin yeni bir sağlık ve fiziksel kültürün olanaklarına erişmelerini sağlar. Modernleşme pratikleri çerçevesinde bireylerin sosyalleştiği ve modern kent yaşamını farkında olmadan öğrendiği bir kentsel donatı haline gelir.

Sonuç

Modernliği kentsel bağlamda ifade etmenin bir parçası olarak somutlaşan havuz yapısı, konumu itibarıyla gündelik hayatta çok uzak olmayan, dışarıdan kısmen algılanabilen geçirgen sınırlara sahip ve her yaş ve cinsiyete açık özelliktedir. Kentlilerin belleğinde rekreatif ve boş zamanları geçirildiği bir yer olarak kodlanan yeşil bir alanın içine konumlanması yapının, sadece bedeni eğiten bir mekan olarak okunmasını zorlaştırır. Kentteki eşsiz bir *köşe* oluşu, onu daha denetimsiz bir mekan olarak algılanmasını da sağlar.

Dolayısıyla kentteki anlamı, yapıdaki bu çok katmanlılıkla birlikte eğlence ve sağlık görünümleri arasında gidip gelen karmaşık bir hal alır. Eğlence olgusunun bir parçası ve sayfiye pratiğinin eşdeğeri olarak görülmesi denetimsiz bir mekan ve hatta bir noktada evsel/domestik eğlence özelliğini güçlendirir. Ancak öte yandan, devlet eliyle yapılan bir havuzun varlığı ve kentin önemli bir bileşeni olarak görülmesi ideolojik yan anlamları da içinde barındıran bir çabanın ürünü olduğunu düşündürür. Çünkü, sağlıklı nesillerin yeşerdiği eşitlikçi bir kamusal mekan olarak kurgulanan havuz ve sunduğu deneyim, bedeni disipline etmeye yöneliktir. Öyle ki, modern kentli pratiklerini sadece büyük kentlerle sınırlı tutmama ve Anadolu'ya da yayarak taşımayı kalkındırma düşüncesi de özünde halkı disipline etme ve eğitime tutumunu barındırmaktadır.

Tam anlamıyla bir sosyal reformu gerçekleştirebilmek için Anadolu'daki diğer kentlerin de modern toplumsal bir düzene doğru evrilmelerinin önemsenen bir yaklaşım olduğunu, modern kent kimliğinin inşasının bir parçası olarak görülebilecek havuz yapısında okumak olasıdır. Sonuç olarak, taşradaki değişimi anlatan, sunduğu yüzme deneyimiyle spor ile eğlence, kent ile sayfiye ve merkez ile taşra arasında belirsiz bir konumu tarifleyen Aydın Yüzme Havuzlarının, *taşra olmak demek merkezden uzak demek* (Erdoğan, 2008: 53) ifadesini yumuşatır şekilde, merkezden mesafe olarak uzak olsa da ona yakın hissettiren modern bir deneyim ve modern bir mekan sunduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Alpagut, L. (2017). Ankara'daki spor mekanları üzerinden bir gençlik tahayyülü. *Journal of International Social Research*, 10(53), 921-932.
- Anonim (1958). *Turistik cephesi ile Aydın*. Aydın Valiliği.
- Anonim (1967). *Aydın il yillığı/1967*. Ticaret Matbaacılık.
- Atalay, Y.A. (2020, 16 Şubat). *Pınarbaşı yüzme havuzları. 1950*. [Gönderi]. Facebook. Erişim tarihi 19 Mayıs 2023 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10220982542330903&set=gm.2098628556939437>
- Aydın. (2020, 9 Temmuz). *Aydın yüzme havuzları*. [Gönderi]. Facebook. Erişim 19 Mayıs 2023 <https://www.facebook.com/efesi09/posts/2769479419819613/>
- Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih bölümü.(2015). *Pınarbaşı havuzları 1946*. Gravür ve Kartpostallarla Aydın Tarihi. Erişim 19 Mayıs 2023 <https://akademik.adu.edu.tr/bolum/fef/tarih/gallery.asp?gid=33>
- Aysever, E. (2009). *Bir semti kendince yazmak*. Heyamola Yayınları.
- Başman, U. (1949). Beden terbiyesi köşesi. *Mimarlık*, 5-6, 38-39.
- Bayraktar, A. N. (2016). Başkent Ankara'da cumhuriyet sonrası yaşanan büyük değişim: modern yaşam kurgusu ve modern mekânlar. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 67-80.
- Beyoğlu, S. (2012). Osmanlı deniz hamamları. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 5.
- Binney, M. (1988). Architecture. In *Taking the Plunge, the architecture of bathing* (pp. 1-13). Save Britain's Heritage
- Bozdoğan, S. (2008). *Modernizmin ve ulusun inşası* (T. Birkan Çev.). Metis yayınları.
- Campbell, M. (2005). What tuberculosis did for modernism: the influence of a curative environment on modernist design and architecture. *Medical history*, 49(4), 463-488.
- Doğu, N. (1944). Spor alanları. *Mimarlık*, 1.
- Eleş, I. Y. (2019). *Sümerbank dokuma fabrikalarının dönüşümü (1935-2019): Kayseri, Ereğli, Nazilli, Bursa ve Malatya*. [Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Erdoğan, A. Ö. (2008). Şiir Taşrasını Sirtında Taşır. *Yasak Meyve*, 35, 53-55.
- Femir, H. (1944).”Lido” yüzme havuzu. *Arkitekt*, 155-156 (11-12), 244-249.
- Gordon, M. (2010). The Emergence of municipal baths: hygiene, war and recreation in the development of swimming facilities. *Industrial Archaeology Review*, 32(1), 35-45.
- Gray, F. (2006). *Designing the seaside: architecture, society and nature*. Reaction books.
- Gündüz, O. (2006). Cumhuriyet'ten 1980'li yıllara Karşıyaka'nın mimari kimliğine katkıda bulunan mimarlar, mühendisler ve inşaatçılar. *Ege Mimarlık*, 58(3), 28-35.
- Hamiloğlu, C. (2022). Modernity and Leisure: The Construction of Florya Beach in Istanbul (1935-1960). *Journal of Urban History*, 48(6), 1261-1280.

- İnan, B. E. (2020). *Halit Femir'in (1910-1954) hayatı ve mimarlığı*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kayın, E. (2009). Merkez-Taşra İkilemindeki Anadolu Kentlerinde Kimlik Arayışı ve Cumhuriyet Dönemi Mimarlık Mirası. *Mimarlık Dergisi*, 346. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=360&RecID=2025>
- L'illustration de Orient. (1950). Aydın'da: spor faaliyetleri. *L'illustration de Orient, Ege, özel sayı*, 26-27-28.
- Mimarlık (1945). Malatya spor alanı proje müsabakası jüri raporu, Mersin spor alanı proje müsabakası jüri raporu. *Mimarlık*, 4-5.
- Pattee, J. A. (2010). *A ceiling of blue: swimming pools, movie stars and manifest destiny*. [Masters of Art, McGill University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Pussard, H. (2007). Historicising the spaces of leisure: open-air swimming and the lido movement in England. *World Leisure Journal*, 49(4), 178-188.
- Salt Araştırma, belge no AHANKA100
- Salt Araştırma, belge no TFAMH0028
- Salt Araştırma. Ülgen ailesi arşivi, belge no TASUH6867
- Son Posta (1950, 28 Temmuz). Memleket haberleri. *Son Posta*, s.6. https://www.gastearsivi.com/gazete/son_posta/1950-07-28/6
- Terret, T. (2004). Educative Pools: Water, School and Space in Twentieth-Century France. In P. Vertinsky, J. Bale (Eds.), *Sites of Sport. Space, place and experience* (pp. 39-56). Routledge.
- Türkyılmaz, M. (2015). Ankara'da Havuzbaşları: 1923-1950. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 105-136.
- Uludağ, Z. (1998). *The social construction of meaning in landscape architecture: a case study of Gençlik parkı in Ankara*. [Doctoral Dissertation, Middel East Technical University]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ulus. (1938, 25 Temmuz). Ankara'da yüzme yarışı. *Ulus*, s.7. <https://www.gastearsivi.com/gazete/ulus/1938-07-25/7>
- Vakit. (1943, 23 Mayıs). Ortaköy'de yüzme havuzu dün açıldı. *Vakit*, s.2.
- Worpole, K. (1997). The outdoor life -the creation of Volksparks and the lido movement. *Landscape Design*, 58, 23-25.
- Worpole, K. (2000). *Here comes the sun: architecture and public space in twentieth-century European culture*. Reaktion books.
- Yaman, R. (2020, 8 Kasım). *Aydın havuzları 1946*. [Gönderi]. Facebook. Erişim tarihi 19 Mayıs 2023 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=10220982542330903&set=gm.2098628556939437>
- Zartar, B. (1936). Yüzme havuzu projesi. *Arkitekt*, 63(3), 82-83.

EXTENDED SUMMARY

One of the key components in making a modern city is the water element in public space, which expresses the civilization level of the city, and is the focal point of modern social life. The relationship with water through the baths, sea baths, and fountains in Anatolian cities acquired a different dimension in the context of the efforts of the Early Republican Period to idealize the notion of youth and health.

With the Republic, the relationship with water became a means of expressing modernity in an urban context; It also represented the new state and its ideals in terms of how the spaces were used, i.e., their secular nature. The public parks, picnic areas, casinos, swimming pools, and beaches that allow the modern citizens to meet with water have been the spatial reflections of this idea. While such places of resorts, recreation, and entertainment venues, where the citizens can breathe, become new instruments of socialization, the reflections of this idea in rural cities can be considered a manifestation of a similar representation.

The study considers the position of Aydın Swimming Pools in the urban identity as the main query. Meanwhile, both the location and meaning of this building in the city, which are given importance in the construction of a modern identity, are examined. Accordingly, since the pool investigated in the research is an outdoor swimming pool, by focusing on this type, an inquiry was constructed on the multi-layered nature of outdoor swimming pools, which Pussard (2007:183) defines in four categories: disciplining structures and practices, unregulated spaces, domesticated leisure, democratic discourses. Aydın Swimming Pools had not been included in the architectural historiography before, and it has been entirely destroyed by this year. It is seen that the pool was an important component in the manifestation of the new water culture and the new relationship created with water in the provincial city, all of which were regarded as parts of the Republican culture.

In the 1930s and 40s, the important reflections of modernity in urban space revealed themselves in constructing parks and sports areas. The fact that the ideals of youth and health represented the newly established state and its values also played a role in these initiatives. In provinces, it is seen that outdoor swimming pools were designed within inclusive sports facilities. Aydın Swimming Pools, which is the main subject of the article, opened in 1946, is a place that draws attention to the context of health and youth ideals and democratic intentions in the provinces. Particularly, in line with the function of the public park opened in 1937, Aydın Swimming Pools offered a modern experience in the city rather than being a mere promenade around the water. With a skipping tower designed according to competition conditions and attracting attention with its modern look, it could be considered an important public sports arena where the body is disciplined and revived.

The project, designed by Architect Ulvi Başman, was built in the Pınarbaşı recreation spot, close to the Government House. Its proximity to the Government House and its official square evokes a controlled and regulated space. However, it can be assumed that the location of the project in a wooded picnic area, in an area that had a place in the memory and practice of the city inhabitants, could ease the movement of the citizens towards the space, encounter *spontaneously*, and eventually, help them to internalize the space. Although easily accessible due to its location, being surrounded by trees isolated the pool to some extent and offered the opportunity to experience the act of swimming in a more natural environment.

It is seen that rational and scientific principles and a functional approach dominated this building, where hygiene and health were prioritized, as in sports structures. The symmetrically planned building had a colonnaded entrance that gave a monumental impression. This entrance seemed to offer a controlled transition for users. The pool had a U-type plan that situated the entry in the middle. The side wings of the pool were plain, white masses lower than the entrance part.

The building, which was introduced as a *European swimming pool* surrounded by trees, was called an urban component that the city's people can be proud of. It is possible to read this civic pride in the expression of *European swimming pool*, which indicates the very modern and sanitary look of the pool and the new leisure and physical culture it would bring to the city. These pools were defined as the only spaces that provided coolness on hot summer days. However, beyond this, their potential role in encouraging young people to water sports was also emphasized.

Aydın Swimming Pools had a design that organized the body and the practice through its axial arrangement, the emphasis on its *regularity* promoting the building, its dimensions in accordance with the competition standards, and the symmetrical masses framing the pool area. Therefore, the pools can be considered in the context of an

educational structure. As a state-sponsored project and an important component of the city, one can argue that it resulted from an effort that included ideological connotations. Designed as an egalitarian public space where healthy generations would flourish, the pool and the experience it offers can also be evaluated within the disciplining structures and practices framework. On the other hand, being open, providing plenty of opportunity to benefit from the sun, and being presented as an oasis makes it read as an unregulated space as well. Also, being a part of the leisure activity and an equivalent of summer resort practice strengthen this pool feature.

Located between the lesiurescape and the healthscape, Aydın Swimming Pools is a significant part of the urban memory, offering a modern experience and a modern space to the city's inhabitants. In conclusion, it is seen that the prioritization of other Anatolian cities to realize a comprehensive social reform can also be clearly read through this swimming pool.